

'hak-al

H. Vennix

101.11

Parklaan 99

4102 EC Culemborg

NR. 3 JUNI 1983

9° JAARGANG

natuur-en vogelwacht
CULEMBORG

kontaktadres: Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Postbus 381, 4100 AJ Culemborg.

Begeleiding Jeugdgroep: Kars Veling, Gandhi 91, Culemborg.

Coördinatie Inventarisaties: Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 4 5 0

Bibliotheek: Arie v.d. Ham, Ravelijnstraat 193,
Culemborg, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 8 6 4 5
Boeken en verslagen in 't Nonnetje.
Geopend: dinsdag van 19.00 tot 20.00 uur,
uitgezonderd de maanden juli en augustus.

"Het Vogeljaar": Jaarabonnement 1983 door overschrijving
van f 15,50 op de girorekening van de
N.V.W.C., met vermelding van "Vogeljaar".

Lidmaatschap: Nieuwe leden opgeven bij de penningmeester,
evenals adreswijzigingen.

Penningmeester: Frans Waroux, Moerbeiboom 45, Culemborg,
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 3 9 3
Gironr.: 3 4 3 3 3 5 1 t.n.v. F. Waroux,
rek. Natuur- en Vogelwacht Culemborg.

Kontributie: Betaling per toegezonden acceptgirokaart.
Jeugdlidmaatschap f 10,-- per jaar
Volwassene f 20,-- per jaar
Gezinslidmaatschap f 20,-- per jaar
Post-lidmaatschap f 20,-- per jaar

Klubhuis: 't Nonnetje. Voormalig zusterhuis naast
Sociale Academie, einde Ridderstraat.
Buitentrapje op, gang in, tweede deur
rechts.

Kontaktadres Vogelwerkgroep: Tom Kompier, Weidsteeg 69, Culemborg,
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 9 8 5

Sekr. Milieuwerkgr. Noordwest-Betuwe: Postbus 288, 4100 AG Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 3 3 8 6
tel.: 0 3 4 3 6 - 1 6 8 7

Redaktieteam en -adressen: Breun Jansen, Eikeboom 31, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 8 8 5
Jan Rietvink, Ereprijs 39, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 6 4 0 7
Harry v.d. Warenburg, Schapebloem 20,
Culemborg,

Plantenwerkgroep:

Han Jansen, Akkerwinde 10, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 5 5 1

Knotwilgenwerkgroep:

Peter v.d. Ree, Dahliastraat 47, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 0 0 2

Paddenwerkgroep:

Theo de Jong, Prijssestraat 19, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 7 8 8 7

Kampen, lezingen, dia-avonden,
en kursussen:

Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 4 5 0

Nestkasten-coördinatie Plantage:

Joost Schuurman, Prijssestraat 65,
Culemborg, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 3 6 5 2

Wintervoeding:

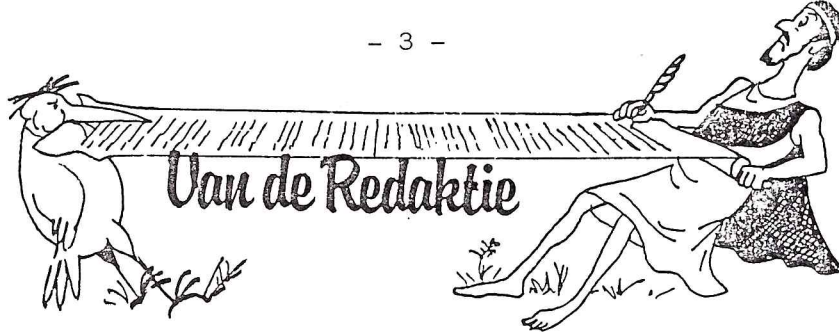
Hans Rietvink, Ereprijs 39, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 6 4 0 7

Aanhangwagen:

De N.V.W.C.-aanhangwagen "Jopie" is
voor iedereen te huur voor f 5,-- per
dag of gedeelte van de dag (te betalen
direkt bij terugbezorging).
Gaarne vooraf reserveren bij Arie v.d.
Ham, Ravelijnstraat 193 te Culemborg,
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 8 6 4 5 .
Men dient zelf te zorgen voor de wette-
lijk voorgeschreven kentekenplaat.
Tevens zijn alle schades voor eigen rekening

Verbandtas en -trommel:

Voor alle activiteiten is een verbandtas
en -trommel aanwezig in 't Nonnetje.
Aanvullingen z.s.m. na gebruik doorgeven
aan de beheerder:
Hans Rietvink, Ereprijs 39,
4102 XB Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 6 4 0 7

Het zonnetje is dan eindelijk doorgebroken en dit is dan ook de laatste Hak-al voor de zomervakantie.

Het verslag van de maandelijkse vergadering van april, geschreven door Joss Schuurman, is zoek; maar inmiddels heeft de redactie wel een waarnemingskaartje ontvangen dat het verslag vliegend is waargenomen tussen de Prijssestraat en de Beukeboom. Kort geleden verscheen van de milieuwergroep een publikatie over "Bomen aan de Vier Dreven", een toch wel alarmerend rapport over de "slechte" toestand waarin de bomen verkeren. In samenspraak met de milieuwergroep hebben wij tot integrale plaatsing van het rapport in deze Hak-al besloten.

Ook de N.V.W.C. hoopt en verwacht dat de Gemeente Culemborg de nodige maatregelen zal nemen om het ergste aan de Vier Dreven te voorkomen, n.l. het verloren gaan van het bomenbestand.

De redactie heeft gemeend ter bevordering van de duidelijkheid de paginanummering van onder- naar bovenaan de bladzijden te verplaatsen.

Verder wensen wij u een warme zomer toe en een prettige vakantie. Tot augustus!

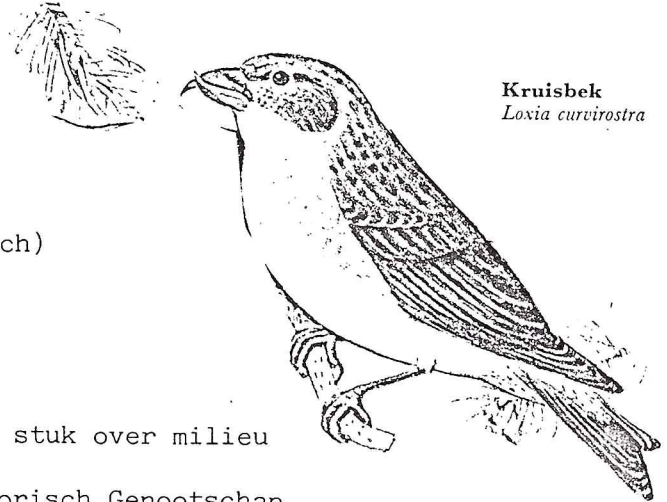
- Inhoud: pag. 4 - verslag maandelijkse vergadering d.d. 9 mei 1983;
- pag. 6 - nieuwe boeken in de bieb;
- pag. 7 - antwoord vogeltrekstation Arnhem, n.a.v. opzending van een torenvalk december 1982;
- pag. 8 - nieuws van de milieuwergroep;
- pag. 10 - publikatie rapport v.d. Stichting werkgroep voor natuurbehoud en milieubeheer "Noordwest-Betuwe", over de bomen aan de Vier Dreven;
- pag. 25 - verslag vogelwerkgroepvergadering d.d. 10 mei 1983;
- pag. 26 - oproep tot inleveren verslagen kamp Limburg;
- pag. 27 - zon of geen zon, ik hou van Vlieland - vakantiebelevenissen van enkele N.V.W.C.-ers;
- pag. 32 - plantenekskursie Voornes Duin in het kader van de plantenkursus, te houden op 25 juni 1983;
- pag. 35 - ekskursieprogramma.

Opening door de voorzitter Han Jansen.

Aanwezig: Han, Jan, Hans, Harry, Joss, Peter B., Felix, Leo, Marcel v. D., Cobie, Gerard, Kars, Lucy, Paul v.d. S., Marcel v.d. T. (20.25 uur), Berbera (21.17 uur).

1. Ingekomen stukken

- Kruisbek 1983 nr. 2
- De Wulp nr. 2 1983
- Mens en Vogel nr. 1 1983 (Belgisch)
- Natuur en Milieu mei 1983
- Greenpeace nr. 2
- Van de Universiteit in A'dam een stuk over milieu
- Een boekwerk van het Natuur Historisch Genootschap

Kruisbek
Loxia curvirostra

2. Uitgaande stukken

- Brief vanwege geen aanwezigheid op de vergadering van recreatieschap Lingegebied.

3. Lezingen

Er is door enkele personen gebrainstormd over hoe en wat er het volgend seizoen gaat gebeuren betreffende lezingen, dia/filmavonden en kampen.

Enkele namen van degenen die iets kunnen presenteren: Herman v.d. Beitel, Frans Vera, Gerard van Ruiten en Leo v.d. Kooij, Pieter Lagendijk. Marcel v.d. Tol en Gerard van Ruiten, Kars Veling, Ko de Korte (dus niet de Lange) enz.

Voorstel ekskursies: Gaasterland, Hoge Veluwe, Peel, Naardermeer en/of Zwanenwater.

Kampen: Oisterwijk, eventueel een winterkamp; Flevopolder in oktober; Hemelvaarts-kamp.

4. Kampen (zie ook punt 3)

Kamp Oisterwijk (planten) met de herfst 2-4 september.

5. Ekskursieprogramma

opm. Harry: bij enkele ekskursies staat geen vertrekplaats vermeld. Zie ook elders.

6. 750-jaar Arnhem

Er is geen vervolg.

7. Braderie Culemborg

Bij de vorige braderie waren er door andere standhouders bezwaren binnengekomen, omdat wij er gratis stonden en zij huur moesten betalen en wij boden overwegend iets te koop aan.

Het doel van een stand aldaar is een thema en verder is het leuk om iets te verkopen. Nu is het de moeilijkheid dat we voor dit jaar te kort de tijd hebben en overigens zijn we nog niet uitgenodigd en misschien kunnen we wel een keer in Buren gaan staan. Maar hierover komen we in een later stadium nog terug.

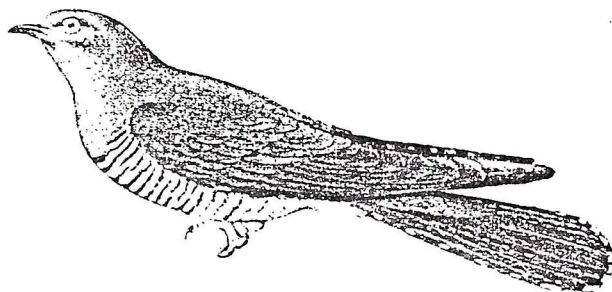
8. Rondvraag

- Wervingsactie van ondergetekende i.v.m. te weinig deelnemers aan avondvierdaagse; resultaat: weer twee nieuwe deelnemers.
- Stukje land bij 't Voorburg, wat daarmee wordt gedaan. Overigens is het al van de Gemeente en is het gesloten terrein. Verder omdat dit bijna elke keer aan de orde komt bij de vergadering van de milieuwerkgroep Noord-west Betuwe is er belangstelling om daarheen te gaan.
- Joss wil muurschilderingen van de stadsmuren.
- Riolering W. Pymontdreef. Er gaan misschien bomen weg.

9. Sluiting

Om 21.33 sluit de voorzitter de vergadering.

Paul v.d. Sluis.

Koekoek

NIEUWE BOEKEN IN DE BIBLIOTHEEK VAN DE N.V.W.C.

INSEKTEN (IN 15)

Entomologische inventarisatie van de reservaten "HET GERENDAL" en "DE KRUISBERG" (zuid-limburg) maart-oktober 1977. Dit is een deelverslag over loopkevers.

ZOOGDIEREN (ZD 1)

DE NEDERLANDSE VLEERMUIZEN; bestandsontwikkelingen in winter- en zomerkwartieren.

ZOOGDIEREN (ZD 5)

ZWARTWILDBEHEER OP DE VELUWE

PLANTEN (PL 22)

Vergelijking EPIFYTISCHE MOSFLORA van drie wilgehakgrienden van verschillende ouderdom, gelegen ten zuiden van Culemborg, door G.J.C. van Zuylen.

NATUURBESCHERMING EN MILIEU (NB 21)

RUIMTE VOOR RECREATIE - Samenvatting van het strukturaarschema openluchtrecreatie en van de partiële herziening strukturaarschema vaarwegen beleidsvoornemen 1982-C.R.M.

VOGELS (VO 2)

VOGELS KIJKEN- cursusboek, door Nico de Haan/Egbert van Keulen.

VOGELS (VO 11)

DE ECOLOGISCHE EN ECONOMISCHE BETEKENIS VAN VOGELS. Ecologische preventie van vogelschade - een ecoscript van het Mondiaal Alternatief.

VOGELS (VO 24)

VOGELS, ECOLOGIE EN ONTWIKKELING - verslag mei '81 - febr. '82 uitgebracht door de Stichting Mondiaal Alterbatief.

VOGELS (VO 26)

OVERWINTERINGSECOLOGIE VAN DE SMIENT - R.I.N.-rapport.

VOGELS (VO 30)

DE VOGELGEMEENSCHAPPEN VAN DE NEDERLANDSE HEIDEVELDEN - R.I.N.-rapport.

VOGELS (VO 35)

VERANDERINGEN IN DE TREKGEWOONTEN VAN DE WATERSNIP in Europa en de invloed van de mens hierop - R.I.N.-rapport. Een verslag dat bij de eerste oogopslag al honderd gulden waard blijkt te zijn.

ALGEMEEN (AL) Drie uitgaven van Diergaarde Blijdorp, beschrijving met mooie foto's

(AL 10) DIERGAARDE BLIJDORP; (AL 11) BLIJDORP AQUARIUM; (AL 32) EVOLUTIE - 100 jaar na Darwin. Dit waren de nieuwe aanwinsten, kom ze maar halen. ARIE.

December vorig jaar vond Jan van Brenk in de kerktoren te Rumpst een geringde vogel die al geruime tijd dood was. Het nummer van de ring werd doorgegeven aan het vogeltrekstation te Arnhem en het antwoord ziet er als volgt uit:

RINGNUMMER: Arnhem .3349042

VOGELSOORT: Torenvalk

LEEFTIJD: Nestjong

RINGDATUM: 03-07-1982

RINGPLAATS: Jutphaas, Nieuwegein, Utrecht, Nederland. 52.00 N; 05.03 E
(E = oosterlengte; N = noorderbreedte)

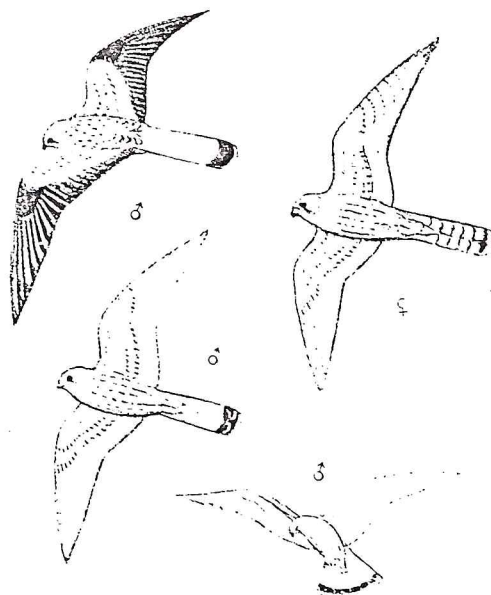
VINDDATUM: 20-12-1982

VINDPLAATS: Rumpst, Gld. Nederland. 51.53 N; 05.11 E

RINGER: S. Braaksma

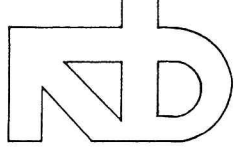
AFSTAND = 16 km. RICHTING = 145 graden. TIJD = 170 dagen.

-x-x-x-x-x-x-x-x-x-

Torenvalk

werkgroep voor natuurbehoud en milieubeheer 'noordwest-betuwe'

HOORZITTING REDICHEMSE WAARD - op 14 april j.l. vond in Den Haag bij de Raad van State een hoorzitting plaats over de Redichemse Waard, waarin we het al vanaf 1978 lopende bezwaarschrift konden toelichten. Ook de tegenpartij, de huidige eigenaar-huurder was vertegenwoordigd.

Ter opfrissing van het geheugen: Als voornaamste bezwaar van ons gold de aanvraag van Sanderse voor het maken van een nieuwe ingang naar de afgravingsplas, waardoor dan het huidige rivierduin doorgesneden zou worden.

Verschillende onderzoeken hebben uitgewezen dat dit rivierduin als een van de laatste in Nederland grote natuurwetenschappelijke waarde bezit.

Het betoog wat we hielden was goed onderbouwd. Daar ook aan de andere kant van de tafel een stukje deskundigheid niet ontbrak, kwam e.e.a. goed over. De tegenpartij leek wat meer moeite te hebben overtuigend over te komen.

In hoeverre de einduitspraak over deze slepende kwestie die binnenkort van de Kroon te verwachten is gunstig voor ons uitvalt blijft echter een open vraag.

HOORZITTING DIJKVERZWARING - een andere hoorzitting die duidelijk minder bevredigend verliep handelde over ons destijds ingediende bezwaarschrift tegen de dijkverzwaring in onze regio.

Het vond op 7 april plaats in gebouw Cassa Blanca op het Voorburg. Bleken de verwachtingen al niet hoog gespannen, (de kaarten lijken reeds geschud) wat hier ten toon gespreid werd, bleef echter beneden alle peil.

Het hele gebeuren was slechts als formaliteit bedoeld, en bleek voor ons slechts een stukje tijdverspilling.

Een zinnige dialoog kon niet gevoerd worden, daar enige kennis van zaken bij de hoorzitters niet aanwezig bleek.

Ons misnoegen over deze gang van zaken zullen we dan ook bij G.S. kenbaar maken.

KASTEELTUIN - op verzoek van de gemeente die ons vorig jaar om advies vroeg inzake de kasteeltuin, schreven wij in juli van dat jaar een brief naar B & W, waarin o.m. naar voren kwam het gebied tijdelijk zo te isoleren, dat het vandalisme door de jeugd wat momenteel plaats vindt zou kunnen worden ingedamd.

Met enige simpele voorzieningen, die weinig hoeven te kosten (heining met prikkel-

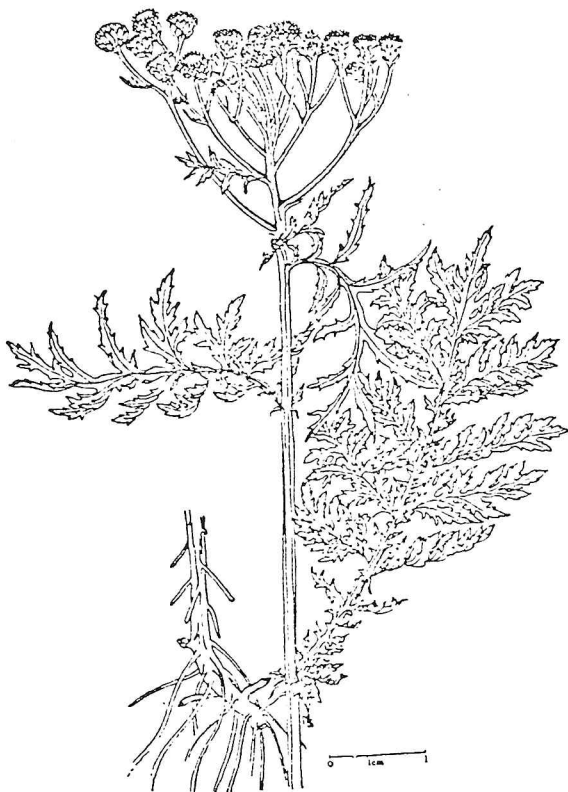
draad b.v.) kan al veel onheil voorkomen worden.

De tuin herbergt o.a. bijzonder gave unieke beplantingen, waaronder de kapitale beeldbepalende beuken wel tot het mooiste geboomte van Culemborg gerekend kunnen worden.

Zeer spijtig is het dan te konstateren dat een van deze beuken reeds danig te lijden heeft gehad van dit vandalisme. Wondverzorging is dan ook een dringende noodzaak!

Nog triester wordt het wanneer pas in maart van dit jaar na herhaalde malen aandringen een reaktie van de gemeente los komt, waarin wordt medegedeeld dat op dit moment geen financiën voor de tuin beschikbaar zijn. Wel geld om het gebied aan te kopen. Geen geld om een waardevol bezit te beschermen! Je zou bijna zelf aan de slag gaan!!

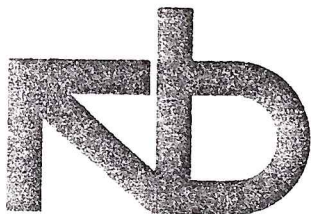
-x-x-x-x-x-x-x-x-x-

Boerenwormkruid

Rolklaver

stichting
werkgroep voor natuurbehoud en
milieubeheer 'noordwest-betuwe'

Correspondentieadres:

Postbus 288

4100 AG Culemborg

Culemborg, mei 1983
betreft: Vier Dreven

Het komt niet regelmatig voor dat de werkgroep zich met een notitie richt tot een bredere kring van mogelijk in haar activiteiten geïnteresseerden. Er is echter al geruime tijd aanleiding om de aandacht te vestigen op een bedreiging die maar weinigen opvalt. In dit geval gaat het om de gevolgen van een reeds jarenlang voortdurend en 'kort'zichtig beleid inzake het groen in Culemborg, in het bijzonder waar het de bomen langs de vier Culemborgse dreven betreft. Binnen afzienbare tijd kan Culemborg geconfronteerd worden met het verdwijnen van het unieke karakter van deze dreven als gevolg van het afsterven der bomen.

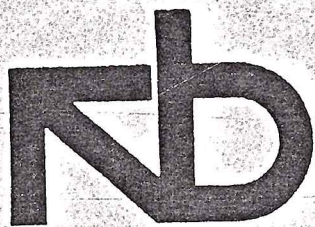
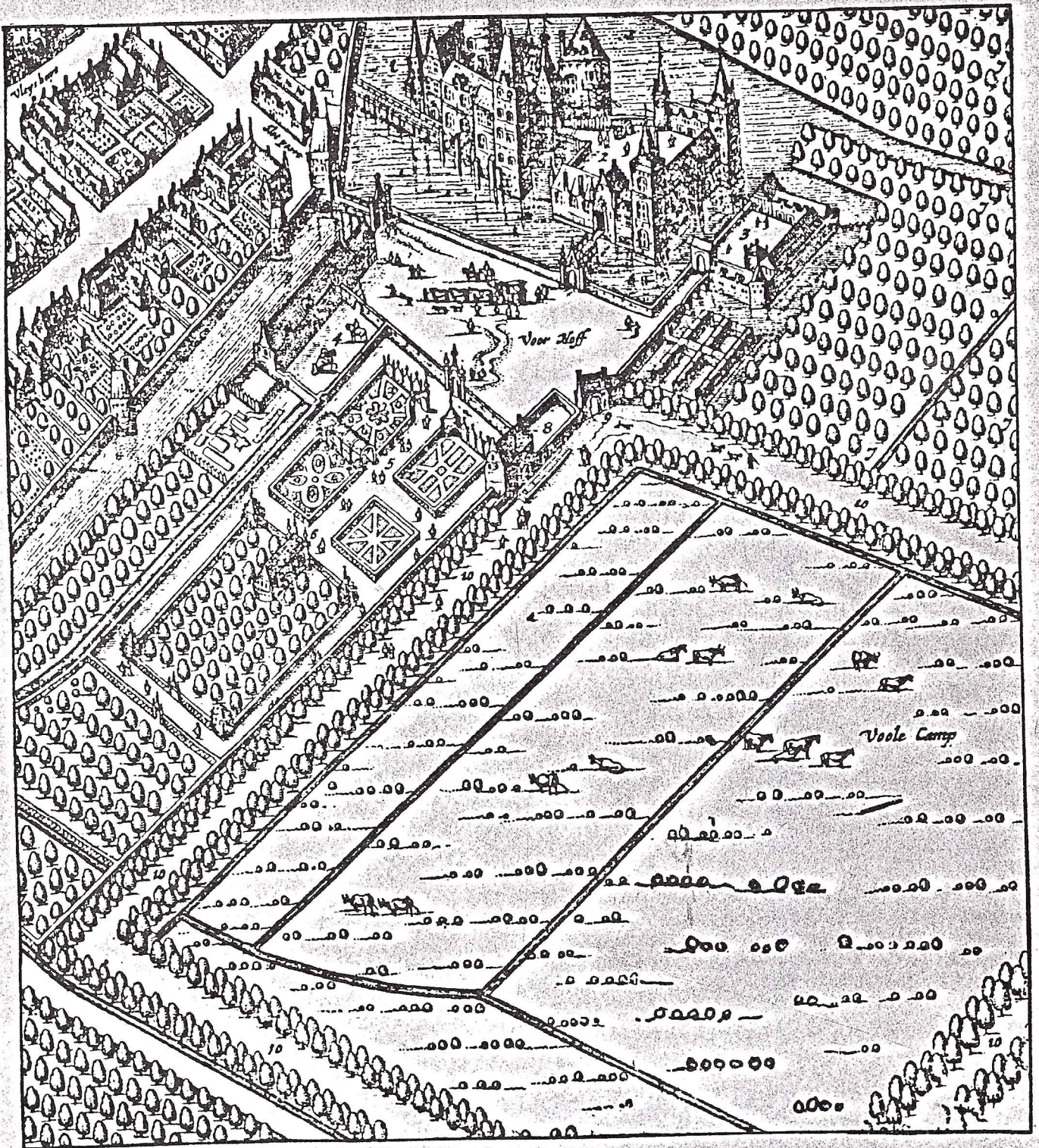
In de voor U liggende notitie wordt het bomenbestand in de vier dreven onder de loep genomen. Er worden niet alleen de resultaten van een onderzoek gegeven, maar er worden ook een aantal voorstellen ter verbetering van de toestand der bomen gedaan. Bovendien wordt aangegeven op welke wijze geld voor de uitvoering van de voorstellen beschikbaar kan komen. Daarmee kan gelijktijdig één van de punten (6.1.9.) in de milieuparagraaf van het Beleidsprogramma 1982-1986 uitstekend gerealiseerd worden.

De werkgroep hoopt niet alleen dat de notitie aandachtig zal worden gelezen, doch tevens dat het de lezer zal aanzetten tot het spoedig ondernemen van activiteiten, gericht op het behoud van een uniek stukje Culemborg.

Namens de werkgroep,

C. Heijnes, secretaris

Bomen over de Vier dreven

werkgroep voor natuurbehoud en
milieubeheer 'noordwest-betuwe'

BOMEN OVER DE VIER DREVEN

Een uitgave van de Stichting Werkgroep voor Natuurbehoud en Milieubeheer "Noordwest-Betuwe"

Culemborg, maart 1983

1. INLEIDING

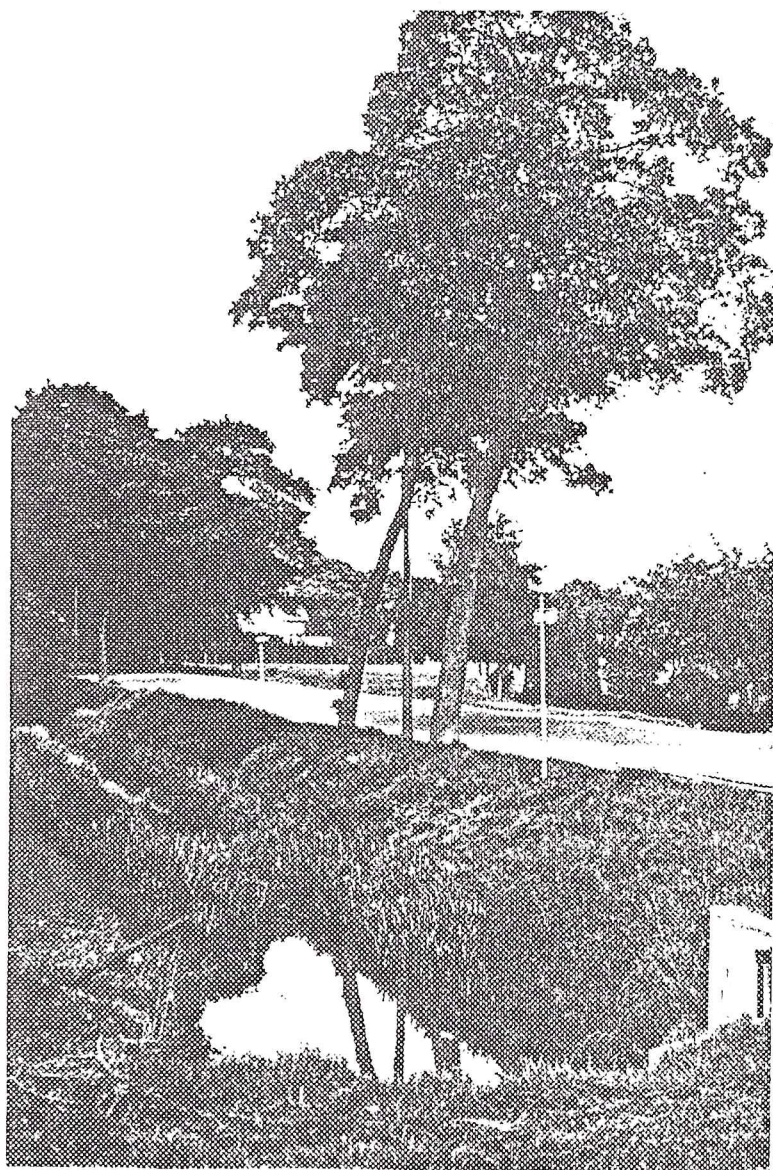
Iedere Culemborger denkt, wanneer men over de vier dreven spreekt, aan de rijkelijk van boombeplanting voorziene wegen rond de weilanden in de Volencampen. Slechts weinig Culemborgers zullen beseffen, dat het huidige fraaie karakter van dit gebied geleidelijk zal verdwijnen als gevolg van de aftakeling van de bomen langs de dreven. Wanneer op korte termijn geen maatregelen ter verbetering van de groeiomstandigheden der bomen genomen zullen worden, zullen volgende generaties Culemborgers een aantrekkelijk stukje Culemborg moeten missen, terwijl er op dit moment reeds een groot gebrek is aan goede groenvoorzieningen.

In de voor u liggende notitie wordt getracht een globaal beeld te schetsen van de huidige situatie van het bomenbestand in de vier dreven. De notitie is opgesteld naar aanleiding van een beknopt onderzoek dat door de werkgroep in het winterseizoen 1980/'81 en het voorjaar en de zomer van 1981 is uitgevoerd.

Het slechts beschrijven van de huidige situatie is weinig zinvol als uit deze beschrijving niet tevens conclusies worden getrokken en bepaalde voorstellen worden gedaan. Zowel de conclusies als de voorstellen zijn dan ook in de notitie te vinden. Het realiseren van de voorstellen zal uiteraard geld kosten, geld dat er waarschijnlijk weer niet is. We zullen daarom een poging wagen dit geld op te zoeken en het zou ons niet verbazen wanneer het verscholen zou kunnen zijn in het Culemborgs groen, doch hierover meer aan het einde van de notitie.

2. BESCHRIJVING VAN DE HUIDIGE SITUATIE EN HET ONDERZOEK

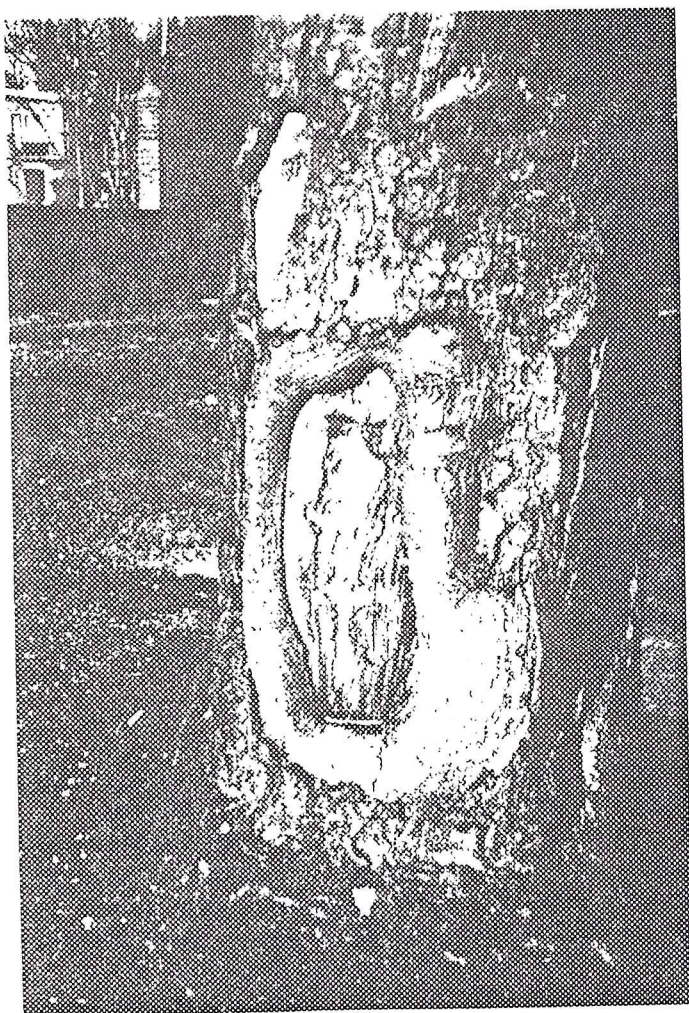
De Volencampen staan van oudsher bekend als wandelgebied bij uitstek. Als zodanig vervult het voor het publiek een belangrijke functie. De verkoelende werking van het bladerdak zal op warme zomerdagen geen wandelaar ontgaan. Alleen daarom al is het belangrijk, dat onze lommerrijke dreven behouden blijven. Helaas is uit ons onderzoek gebleken, dat het geenszins zeker is dat de huidige situatie tot in lengte van jaren kan blijven voortbestaan. Integendeel, indien de huidige toestand onveranderd blijft, zullen er in de zeer nabije toekomst bij de nu al aanwezige open plekken vele gaten bijkomen! Nadere beschouwingen leren al snel, dat veel bomen een aftakelingsproces doormaken dat

gat in de Elisabeth-
dreef

al vele jaren aan de gang is. Met ouderdom heeft dit nog weinig te maken, daar het geboomte de ouderdomsleeftijd bij lange na nog niet heeft bereikt. Er moeten andere factoren in het spel zijn, die verder in de notitie aan bod zullen komen.

Eerst een beeld van het geboomte op dit moment. Wat al snel opvalt zijn de open kruinen, die veel bomen vertonen, doordat ze te weinig bladmassa hebben. Verder valt op de vertraagde groei en de kleine bladeren, de vele dode en afstervende takken en het laat uitlopen en weer vroeg laten vallen van de bladeren. Ook door verschillende oorzaken ontstane wonden groeien nauwelijks of niet meer dicht. Het zijn allemaal indicaties, die erop duiden dat er een aftakelingsproces aan de gang is.

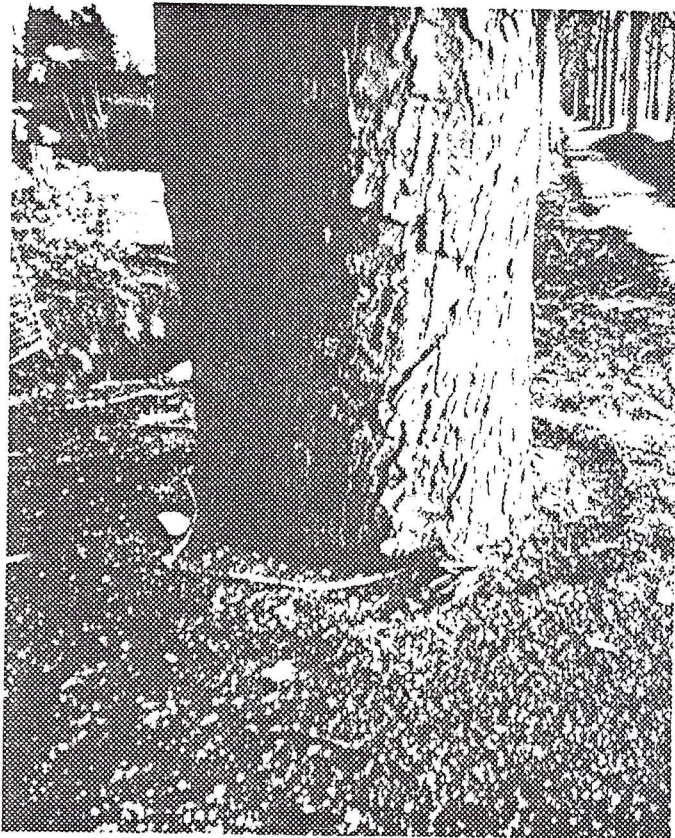

wond op kastanjeboom

Oorzaken van het aftakelingsproces

Verschillende oorzaken, die reeds lange tijd spelen, hebben de huidige alarmerende toestand opgeroepen. Een heel belangrijke factor is te vinden in het alles verstikkende asfalttapijt, dat wegdek en voetpaden bedekt. Verschillende bomen zijn zelfs geheel door asfalt omgeven! Bepaald geen ideale situatie. Het is bekend, dat asfalt praktisch geen water en lucht doorlaat. Wat dit voor gevolgen heeft voor de wortels laat zich gemakkelijk raden. Door

asfalt tot op de stam

het tekort aan zuurstof en water vindt een afstervingsproces plaats, dat zich ook bovengronds in de boom gaat voortzetten.

Een tweede oorzaak vinden we in de jaarlijks terugkerende strooiselroof. Dit elk jaar weer plaatsvindend ritueel bestaat uit het pijnlijk netjes wegharken van al het afgefallen blad van de taluds. De strooiselroof heeft tot gevolg, dat de grond steeds armer wordt aan voedingsstoffen. Er vindt verschraling van de grond plaats, waardoor de boom beroofd wordt van belangrijke voedingsstoffen. Het laten liggen van dit blad brengt de noodzakelijke voedingsstoffen weer in de grond. Verder wordt op deze wijze ook het humusgehalte weer verhoogd. Het is bekend, dat humus een groot aantal positieve functies vervuld. Eigenlijk te veel om in dit kort bestek te bespreken. Resumerend kan gezegd worden, dat door het weghalen van het blad de voedingskringloop onderbroken wordt. Op den lange duur heeft dit funeste gevolgen voor de

conditie van de boom.

Als derde oorzaak zouden we de schade, die ontstaat door het strooizout in de winter, willen noemen. In hoeverre de gemeente voor wegen, die niet tot de doorgaande routes behoren, een voorzichtig strooi beleid voert is ons niet bekend. De Volencampen lijkt ons wel een gebied dat door zijn vele langs de wegen staande bomen een aangepaste benadering verdient. Van strooizout is bekend, dat het de structuur van de grond doet verslechteren (verslemping), waardoor watertoevoer en zuurstofopname door de boom onvoldoende kunnen worden. Verder kunnen door het blad chloride-ionen worden opgenomen, die schadelijk kunnen inwerken op de fotosynthese. Opgemerkt kan worden, dat zoutschade lang kan doorwerken. Bij het elk jaar pekelen verdwijnt niet alle zout in de loop van hetzelfde jaar weer uit de grond. Een sluipende verzilting van de bodem kan hierdoor plaatsvinden.

En nu we het toch hebben over zout, mogen we ook de honden niet vergeten. Een eldorado voor honden, de vier dreven. Elke hond zijn eigen boom lijkt het wel. Rijkelijke besproeiingen met bijtende urinezuren veroorzaken talloze zwart geblakerde stamvoeten. Het lijkt onwaarschijnlijk, dat dit een positieve uitwerking heeft op de vitaliteit van de bomen.

Met deze opsomming menen we wel de belangrijkste factoren genoemd te hebben, die in meer of mindere mate een negatieve invloed uitoefenen op de conditie van het aanwezige geboomte. Eventueel kan nog de aanrijschade genoemd worden. De daardoor ontstaane wonden kunnen gemakkelijk aanleiding geven tot het ontstaan van infectie door schimmels of andere organismen. Bij elkaar opgeteld hebben alle factoren ook nog een cumulatief effect, waardoor de negatieve uitwerking nog groter is.

Vitaliteitsonderzoek

Zoals in de inleiding reeds is vermeld, hebben wij ons in verschillende seizoenen bezig gehouden met een nadere beschouwing van de bomen in de dreven. Gemiddeld kan van een matig, plaatselijk redelijk bestand worden gesproken, met echter vele uitschieters naar beneden. Deze duidelijke "minbomen" geven we het predicaat slecht mee. Er is bij deze bomen sprake van meerderre negatieve symptomen, zoals bijvoorbeeld: weinig bladmassa, vroegtijdige bladval en bruine verdorde bladranden, niet meer overgroeide wonden, veel dode en afstervende takken.

Opgemerkt dient te worden, dat alle onderzoek vanaf de begane grond heeft plaatsgevonden. Het optreden van insectenvraat en, wat nog veel erger is, de aanwezigheid van zwammen op stam en takken kan daardoor vaak niet gesignaleerd worden.

Ter afsluiting van dit hoofdstuk zullen we de verschillende dreven elk apart onder de loep nemen. Op bladzijde 8 is een overzichtstekening van de vier dreven opgenomen.

ELISABETHDREEF

Het bestand telt op dit moment nog slechts 43 bomen van het soort *Acer platanoides* (Noorse esdoorn) over drie rijen verdeeld, voorzover nog over rijen gesproken kan worden. Het dreefkarakter is daarmee duidelijk in het geding gekomen. Dit is mede het gevolg van het verhoudingsgewijs veel te brede wegdek. Terugbrengen van het wegdek tot normale breedte (dus niet alleen rekening houdend met het verkeer, maar ook met de bomen) kan een eerste stap zijn. Eventueel kan eenrichtingverkeer worden ingesteld. Het uitvoeren van inboetwerkzaamheden (bomen bijplanten) is natuurlijk ook een urgente zaak, met de aantekening dat dit slechts zinvol is wanneer de groei-omstandigheden aanzienlijk zijn verbeterd.

VAN PALLANDTDREEF

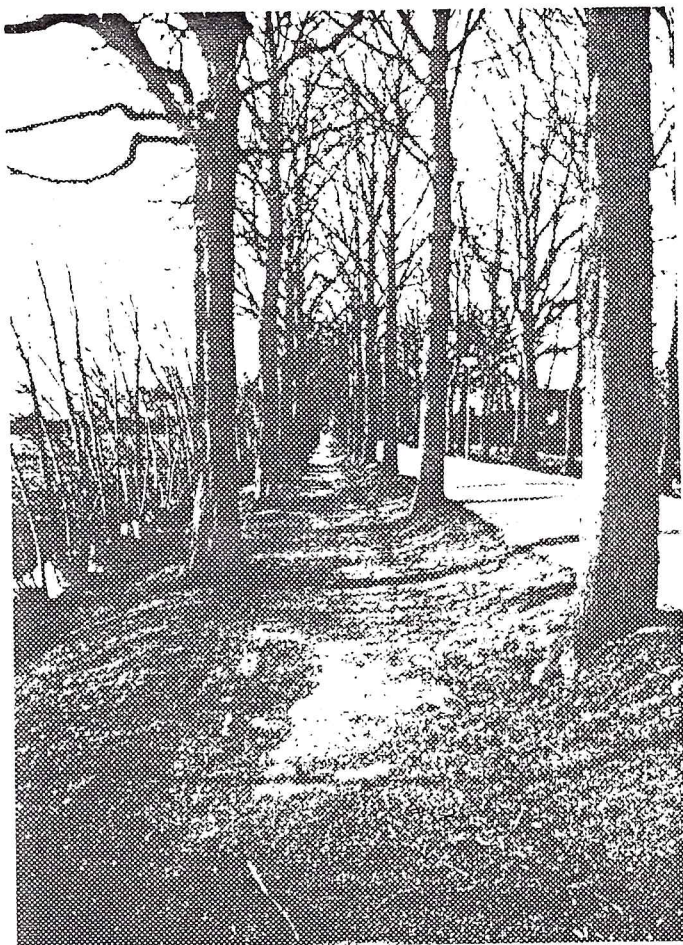
Hier zijn drie bomenrijen aanwezig, die evenwel nog vrijwel intact lijken. In totaal staan er 133 bomen van het soort *Quercus robur* (zomereik). Een aantal hiervan is in groei achtergebleven. De algehele conditie is matig. De groei is er uit, ondanks het feit dat deze bomen bij lange na nog niet volwassen zijn. Ook hier heeft verbreding van het wegdek plaatsgevonden en zijn de voetpaden geheel onnodig geasfalteerd. De dicht langs de weg staande bomen beschikken slechts over weinig open ruimte op de grond. De remedie mag als bekend worden verondersteld.

WALDECK PYRMONTDREEF

Deze dreef bezit nog zijn oorspronkelijke karakter en komt er misschien nog het beste af. Alle vier de rijen eiken (*Quercus robur*) zijn nog aanwezig. Een gelijkmatig bestand van 118 bomen met weinig uitvallers. Wel wat achterblijvers, vier in getal. De geasfalteerde paden zullen ook hier geen goed doen. Er kan in de komende jaren dan ook een versnelde achteruitgang worden verwacht.

KONINGIN WILHELMINADREEF

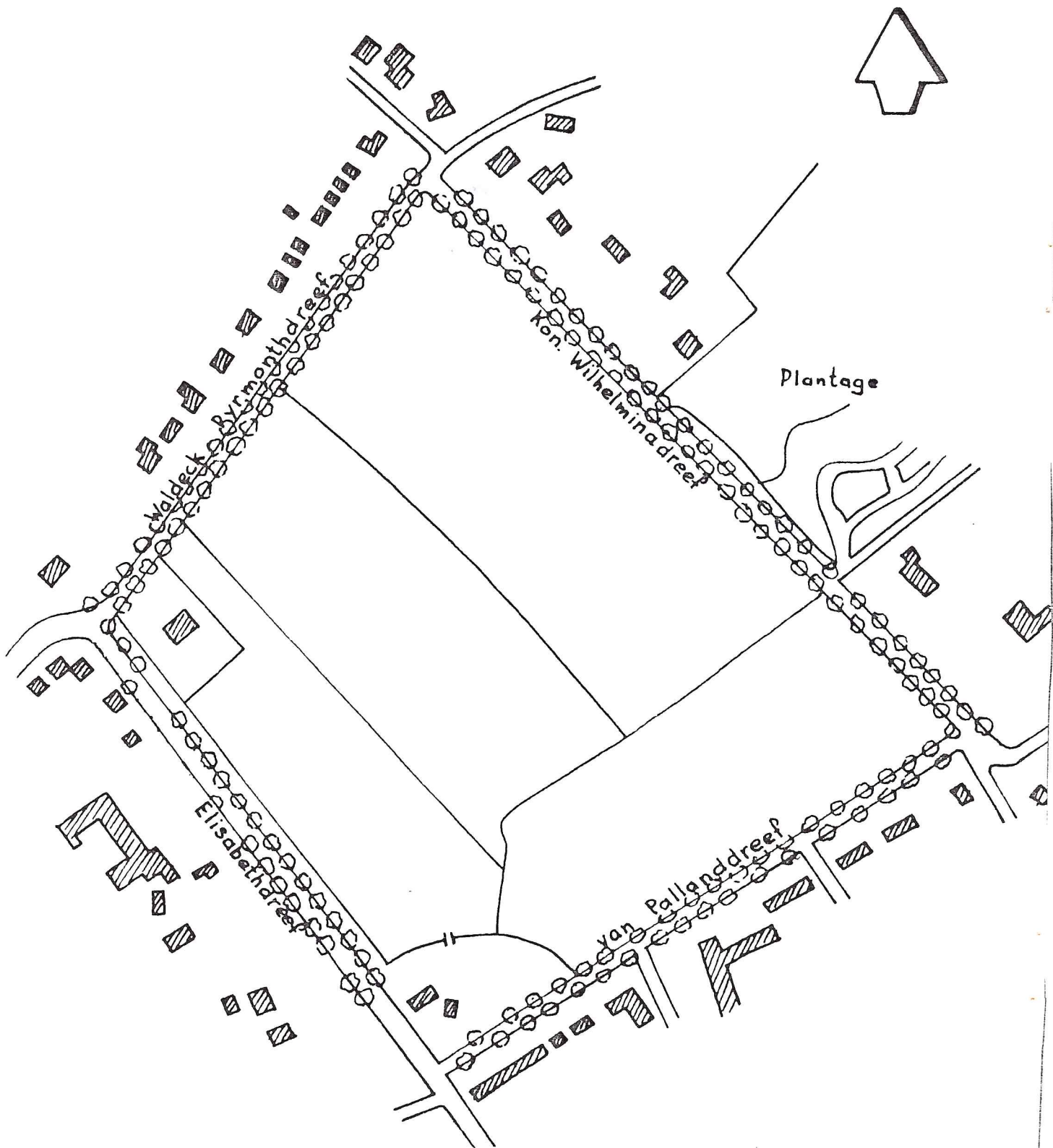
In deze dreef is wel heel duidelijk het effect van asfalt op bomen te zien. Meerdere bomen staan hier geheel in het asfalt en op een aantal plaatsen is het asfalt tot over de stamvoet heen gevleid. De 164 bomen van het soort *Aesculus hippocastanum* (paardekastanje) zijn over vier rijen verdeeld. In ons onderzoek kwam naar voren dat de rij die het dichtst langs de weg staat er het slechtst aan toe was. Overigens werden vrijwel alle minbomen in de rijen langs de weg aangetroffen. De open ruimte op de grond is hier minimaal te noemen. Er werden 18 slechte tot zeer slechte bomen geteld, waarvan er binnenkort 5 gerooid kunnen worden. Ook vonden we nog 17 bomen in vrij slechte toestand. De twee buiten-

Koningin Wilhelmina-
dreef

ste rijen komen er beduidend beter af. Echt slechte bomen werden hier nauwelijks aangetroffen.

Van het slechte gedeelte kan opgemerkt worden, dat reeds medio juli bruine en verdorde bladranden gaan ontstaan. Het aftakelingsproces zal bij de slechte bomen in versneld tempo doorgaan. Indien niet op korte termijn wordt ingegrepen, zullen er binnen vijf jaar grote gaten gaan vallen. Herinplant zal bij onveranderde situatie niets uithalen. Ook hier geldt maar een remedie; verbetering van de groei-omstandigheden op korte termijn, te beginnen met verwijdering van het asfalt.

schematisch overzicht van de vier dreven

3. MAATREGELEN TER VERBETERING

Als logisch vervolg op het vooraf gestelde, is de vraag hoe we uit de huidige impasse kunnen komen. Aan de hand van de hiervoor genoemde factoren, die hebben geleid tot de slechte situatie, zullen we trachten mogelijke oplossingen aan te dragen.

Aangaande het asfaltprobleem is het van urgent belang, dat op zo kort mogelijke termijn gestopt wordt met het aanbrengen van nog meer lagen asfalt op het reeds bestaande wegdek. Ook het asfalteren van de voetpaden, voor zover dit nog niet is gebeurd, is geheel overbodig en verergert de situatie alleen maar. Het zou een goede zaak zijn het asfalt geheel te verwijderen op al die plaatsen waar een asfaltdek niet strikt noodzakelijk is, zoals op de voetpaden waar het asfalt in feite als pure luxe moet worden beschouwd. In allereerste instantie dienen die bomen bevrijd te worden waar het asfalt tegen de stam reikt.

Van groot belang is dus, dat de bomen meer levensruimte krijgen, waardoor er meer zuurstof en water in de grond kan dringen. Het nog aanwezige wortelgestel krijgt dan nieuwe impulsen vooral wanneer de grond wordt losgemaakt. Deze positieve werking zal zich ook bovengronds gaan uitstrekken, waardoor de boom hernieuwde vitaliteit gaat opdoen.

Op iets langere termijn zou het gehele asfaltdek verwijderd kunnen worden en vervangen door een aangepaste bestrating van bijvoorbeeld klinkers. Een dergelijke bestrating laat beter lucht en water door. De voetpaden kunnen dan weer gewoon onverhard gelaten worden net als vroeger gebruikelijk was. De onverharde paden in de Plantage kunnen als voorbeeld dienen hoe het ook kan.

Als tweede negatieve factor werd de strooiselroof genoemd, die elk jaar plaatsvindt. Dit is wel heel simpel op te lossen. Gewoon stoppen met dit ritueel. Laat het afgevallen blad liggen waar het hoort, namelijk op de taluds tussen de aanwezige vegetatie die dus als bladvanger kan fungeren. Het blad verteert en geeft aldus weer voeding aan de bomen. De tekorten, die in de loop der jaren zijn ontstaan, kunnen worden aangevuld door een laagje compost over de taluds uit te spreiden.

Over de strooischade en de mate waarin dit optreedt kunnen we weinig zeggen, daar ons niet bekend is hoe de strooi-instructies zijn en, misschien nog wel belangrijker, hoe ze worden uitgevoerd. De vraag dringt zich op of men, ongeacht de nadelige gevolgen voor groen, bodem en water, altijd snel en zonder enig ongemak overal moet kunnen komen. Voor de dreven zal een zeer selectief strooibeleid moeten gelden. Een dunne laag sneeuw, welke op een natuurlijke wijze binnen een half uur zal zijn verdwenen, behoeft niet gepekeld te worden.

Het hondenuitlaatprobleem lijkt meer een mentaliteitskwestie. Het belang inzien dat een boom geen paal is die in de grond staat.

Wat betreft de aanrijschade kan gezegd worden dat hiertegen moeilijk wat gedaan kan worden. De schade ontstaat meestal als gevolg van uitwijkmanoeuvres, die eigenlijk alleen door het trefpen van verkeersmaatregelen enigszins voorkomen kunnen worden.

4. EINDCONCLUSIE

De gehele situatie in de vier dreven overziend, kunnen we toch wel spreken van een alarmerende toestand. Bij continuering van deze situatie kan binnen een luttel aantal jaren een algehele aftakeling van dit nu nog befaamde wandelgebied worden verwacht. Op korte termijn dienen maatregelen te worden genomen, die verlichting aan het bomenbestand zullen geven. Deze maatregelen zullen moeten omvatten:

- Verwijdering van het asfalt op al die plaatsen, waar de aanwezigheid van asfalt niet strikt noodzakelijk is, benevens het losmaken van de bovengrond.
- Stopzetting van de strooiselroof.
- Het aanbrengen over de taluds van een laag goede compost.
- Eventuele aanpassing van het strooizoutbeleid.
- Indien noodzakelijk het toepassen van boomchirurgie, dat echter pas zinvol is, wanneer de hiervoor genoemde maatregelen zijn uitgevoerd.

Eens te meer blijkt uit dit relaas dat een goed opgezet bomenplan voor de gemeente Culemborg een zeer urgente zaak is. We hebben nu alleen nog maar de vier dreven onder de loep genomen. Zeker is, dat ook op veel andere plaatsen het bomenbestand in grote moeilijkheden verkeert.

Behalve de goede wil om de achteruitgang van de vier dreven tegen te gaan, is er ook geld nodig zoals reeds in de inleiding is opgemerkt. Hierna volgt een hoofdstuk over de financiële aspecten. Bij een beschouwing van het financiële aspect is het noodzakelijk de groenvoorziening van Culemborg in ruim verband ter sprake te brengen.

5. FINANCIËLE ASPECTEN

Veel kijkgroen, weinig gebruiksgroen

Vrijwel al het openbare groen in Culemborg bestaat uit cultuurgroen. Dat wil zeggen, groen dat intensief beheerd en onderhouden moet worden en dus veel arbeid vraagt. Gazons die 20x per jaar gemaaid worden, jonge bomen waarvan de natuurlijke vorm elk jaar opnieuw wordt weggesnoeid, bloemperken en -bakken die regelmatig van nieuwe planten worden voorzien enz. enz. Voor meer natuurlijke beplanting, die beter aansluit bij de behoeften van de bewoners, is helaas nog steeds geen plaats, hoe goedkoop en aantrekkelijk dit ook moge zijn. Wat elders wel kan en op veel plaatsen al gemeengoed is, kan in Culemborg niet.

In schril contrast met de verzorging van voornoemde groenelementen staat de geringe aandacht, die aan de oude bomen in de stad en in de vier dreven wordt besteed. De meeste bomen leiden een kwijnend bestaan en er wordt nauwelijks naar omgekeken, totdat wordt gekonstateerd dat ze maar beter kunnen verdwijnen.

Het is niet goed te begrijpen wat de oorzaken van deze grote tegenstelling zijn. Is een keurig onderhouden rozenperk of een fleurige bloemborder soms belangrijker of aantrekkelijker dan een honderd jaar oude kastanje? Of is de eentonigheid van de groenstrook tussen Voorkoop en Terwijde plezieriger dan het fraaie karakter van de vier dreven? Wij denken dat zowel het meer luxe kijkgroen als het natuurlijke gebruiksgroen belangrijk zijn, mits bij het bepalen van de mate en de vorm waarin zij aanwezig dienen te zijn, rekening gehouden wordt met de wensen van hen (ook kinderen) voor wie het groen bestemd is. Het is zeer de vraag of met dit laatste wel voldoende rekening wordt gehouden. Zo blijkt uit ons rapport van juni 1975 over de toen door ons georganiseerde praatavond Voorkoop een duidelijke onvrede van de bewoners van deze wijk met het groen. In de afgelopen zeven jaar is er echter helaas nog niets veranderd wat betreft de groenvoorzieningen in Culemborg.

Besparingen ten behoeve van oude bomen: een voorstel

Konkreet zouden wij willen voorstellen het gehele groenbeheer nader te bezien waarbij allereerst aandacht zou moeten worden besteed aan een duidelijke extensivering van het onderhoud van vooral de grotere groenstroken en aan een vermindering van het thans zo overvloedig aanwezige luxe kijkgroen. Het geld dat hierdoor vrijkomt kan o.a. gebruikt worden ter verbetering van het bestand aan oude bomen, vooral die in de vier dreven. De urgentie laat echter niet toe, dat eerst gewacht wordt op een andere, kostenbesparende groenaanpak. Er zal dus een "voorfinanciering" plaats moeten vinden.

Gezien het niet te ontkennen belang van instandhouding van het fraaie karakter van de vier dreven zijn wij er van overtuigd, dat de ruimte voor een dergelijke financiering gevonden zal kunnen worden bijvoorbeeld in de vorm van het uitstellen van de aan-

leg van nog niet direct noodzakelijke groenvoorzieningen. Op korte termijn kan geld vrijgemaakt worden door bepaalde activiteiten achterwege te laten. Voorbeelden hiervan zijn:

- het niet meer maaien van braakliggende terreinen (levert niet alleen geld op, maar ook natuur);
- het verwijderen van de losse bloembakken, die toch vaak worden vernield;
- het niet maaien van de recentelijk (op traditionele en kostbare wijze) aangelegde groenstrook langs de Weidsteeg;
- het achterwege laten van het vormsnoeien van jonge bomen.

Bij het zoeken naar geld zou tevens nagegaan kunnen worden of er mogelijkheden zijn tot het verkrijgen van subsidie voor verbetering van waardevolle stadsbeplantingen.

Door ambtelijke mededelingen (jubileumtoespraak) werd vorig jaar de indruk gewekt, dat het Culemborgse groen naar verhouding goedkoop is, zoals was gebleken na een enquête onder 50 gemeenten. Hoewel met de konstatering van dit feit een zinvolle beoordeling van diverse groenaspecten niet mogelijk is, bestaat er wellicht de neiging te zeggen dat er dan best wat meer geld aan het groen besteed zou kunnen worden. Deze neiging krijgen wij niet, omdat wij vinden dat het Culemborgse groen veel te arbeidsintensief en dus te duur is, waarbij wij er van uitgaan dat het om eerder genoemde redenen niet voldoet. In 1979/1980 bedroegen de jaarkosten van het groen per inwoner ca. f. 30,- (jubileumtoespraak). Verzuimd is echter bij dit bedrag de personeelskosten op te tellen, waardoor het bedrag in werkelijkheid bijna tweemaal zo hoog is (ca. f. 53,-). Voor 1982 waren alleen de personeelskosten geraamd op ca. f. 33,- per inwoner, terwijl de totale kosten op ca. f. 60 per inwoner waren begroot (begroting 1982). Het grootste deel van dit laatste bedrag bestaat dus uit de kosten veroorzaakt door het arbeidsintensieve karakter van het cultuurgroen.

Conclusie en aanbeveling

In ons voorstel gaan wij ervan uit, dat met hetzelfde bedrag meer resultaat kan worden behaald, waarbij het een (bijv. verzorging waardevolle bomen) bekostigd wordt door het ander (bijv. minder en goedkoper kijkgroen). Wij zijn ervan overtuigd, dat het groen hierdoor in kwalitatief opzicht zal verbeteren en meer tegemoet zal komen aan de verlangens van de bewoners. Er is dus een herwaardering nodig van de wijze waarop thans het geld wordt besteed. Dit vraagt om een politieke uitspraak, waartoe deze notitie mogelijk een eerste aanzet kan zijn.

~~Verslag~~

vogelwerkgroepvergadering d.d. 10 mei 1983.

Aanwezig: Peter, Marcel (de kleine en de grote), Joss, Tom, Felix, Hans en Gerard.

Agenda: 1) Ingekomen stukken

2) Inventarisaties

3) Trektellingen en trektelverslag

ad. 1) Dutch Birding nr. 4:

Circa 17 pagina's zijn gewijd aan woestijnplevieren van o.a. Zuidoost-Azië.

Tevens worden een aantal dwaalgasten behandeld, waaronder baardgrasmus, Amerikaanse toppereend, roze spreeuw en harlekijneend.

ad. 2) Regulieren:

Inventarisaties lopen uitstekend. Gekraagde roodstaart, boompieper en wielewaal populatie laat, tot op heden, nog iets te wensen over. Daarentegen doen bosuil, ransuil en boomvalk het goed.

Tichelterrein/Buren:

De inventarisaties in dit door de N.V.W.C. overgenomen telgebied gaan prima. Tot op heden nog geen broedgevallen bosuil en ransuil; wel rietzanger, waterral, roerdomp en steenuil waargenomen.

Beesdse Veld:

De kwantitatieve S.O.V.O.N.-tellingen worden tot tevredenheid verricht. In april 82 soorten waargenomen.

ad. 3) Trektellingen:

Trek van de stootvogels van o.a. bruine en blauwe kiekendief, smelleken, torenvalk is op volle gang. Zelfs zwarte wouw waargenomen op ca. 15 mtr. boven telpost in Redichemse Waard. Op zondag 8 mei 100 exx. dwergmeeuw waargenomen, terwijl in het weekend van 30 april 20 dwergmeeuwen de telpost passeerden.

Trektelverslag:

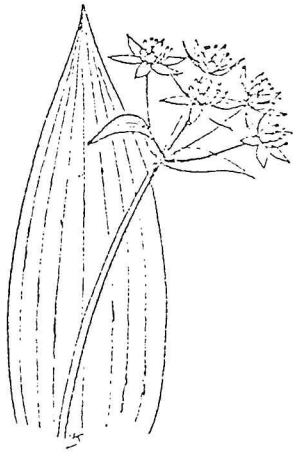
Het uitwerken van de trektelgegevens blijkt een enorme klus arbeid te zijn. Het direct uitwerken van de gegevens, op de dag van de waarnemingen, blijkt de meest effectieve werkmethode te zijn.

Rondvraag:

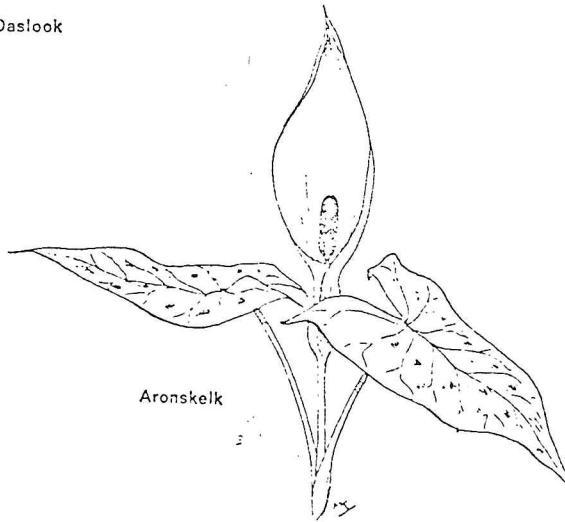
De inventarisaties dienen, zoveel als mogelijk, goed uitgevoerd te worden.

Een goede nachtrust en enthousiasme zijn een "must".

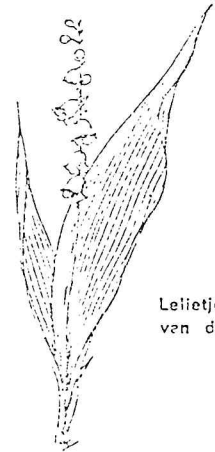
Gerard van Ruiten.

Daslook

Aronskelk

Lelietje
van dalen

VERSLAG KAMP LIMBURG

=====

Volgende Hak-al volledig verslag van het kamp Limburg!! (zeer geslaagd)
Wil iedereen die had beloofd een stuk bij te dragen, en ieder die achteraf
meent dit te moeten doen, het geschrevene bij mij brengen, zodat ik er een
geïntegreerd verslag van kan maken? Bij voorbaat dank.

Kars.

P.S. Kijk allemaal uit naar de volgende Hak-al, je staat versted wat we
allemaal gedaan, gezien en beleefd hebben.

Zon of geen zon, ik hou van Vlieland.

"Vlieland is een klein hoekje dorp, een groter plekje met optrekjes van de badplaats, een strookje groenland, en verder een heerlijk vrij landschap van duinen en dellen met de kroonpolders en Hors tot besluit."

Jac.P. Thijssen, 1936

In de paasvakantie, 2 t/m 9 april van dit jaar zijn enige vogelwachters een weekje op Vlieland geweest en zullen hierin verslag leggen van de waarnemingen.

Jac. heeft hierboven een uitstekende beschrijving van Vlieland gegeven, 't is een klein eilandje met één dorpje, en wel Oost-Vlieland, dat helemaal bij de punt van het eiland ligt, zodat vrijwel de hele rest bos, duin en dellengebied is, hier en daar afgewisseld met kleine weilandjes of plasjes.

Het duingebied is zeer mooi en uitgestrekt, waarbij de vele vochtige duinpannetjes en het veelvuldig voorkomen van kraaiheide opvalt.

De onopvallende rode bloeiwijze was toen wij er waren aantrekkelijk voor bij en hommelmot, terwijl verder zeer veel vroegeling de duinpaden meer fleur gaf.

't Was nog wat te vroeg voor veel planten, maar het leek mij een veelbelovend duingebied. Wat vogels aangaat, viel het aantal aangetroffen soorten niet tegen, hoewel je in de uitgestrekte bossen best grote bonte specht en boomkruiper zou kunnen verwachten!

Na de K.N.N.V.-mededeling Vogels van Vlieland te hebben geraadpleegd bleek dit inderdaad te kloppen.

Aan het andere eind van het eiland bevinden zich de kroonpolders en de Vliehors. Dat laatste is een van de weinige tegenvallers op het eiland. Deze grote zandplaat, die bij stormvloed onderloopt is in gebruik als militair oefenterrein en als je pech hebt wordt je de hele dag (en soms zelfs tijdens rustige nachtwandelingen) geplaagd door het geluid van ontploffende granaten, ratelende mitrailleurs en knallende tanks.

Nog even iets over de kroonpolders, dit in oppervlakte vrij kleine, riet- en plassenengebied levert leuke vogelwaarnemingen op zoals waterral, bruine kiekendief en vele eendesoorten.

Als laatste noem ik nog even de hoogwater vluchtplaats op het posthuiswad.

Deze prachtige en soms met vogels geheel gebulde wadden zijn vanaf enkele uit-

kijkpunten en vanaf de weg goed te bekijken.

Hieronder de waargenomen vogelsoorten, eventueel met nadere informatie of omschrijving.

blauwe reiger

knobbelzwaan

rotgans; constant rond de 500 exemplaren op het eiland aanwezig, soms zeer dicht bij het dorp. Deze vogels bleken zeer tam (nog laffer om op te jagen zoals op schier dus!)

In een groep van 150 exemplaren bleken 14 exemplaren geringd met een witte en gele ring!

wilde eend

pijlstaart

slobeend

wintertaling

brilduiker

kuifeend

tafeleend

zwarte zeeëend

eidereend

middelste zaagbek

bergeend

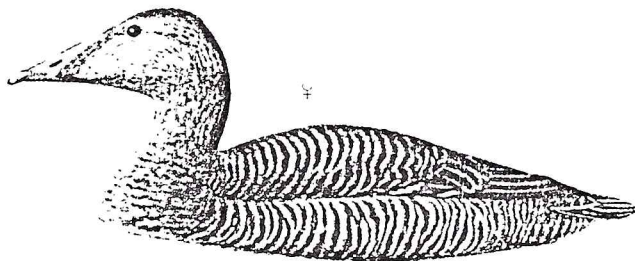
waterral; één exemplaar gehoord in de kroonpolders.

waterhoen

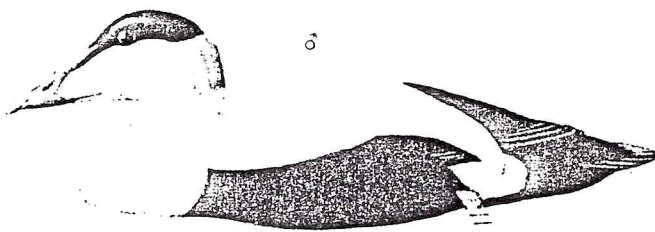
meerkoet

buizerd

ruigpootbuizerd; een ruigpoot jaagde lange tijd boven de meeuwenkolonie, waar een ware paniek uitbrak (in tegenstelling tot bij b.v. kiekevliegers).

Eidereend

sperwer

bruine kiekendief

blauwe kiekendief

torenvalk

houtduif

holenduif

turkse tortel

watersnip

tureluur

bonte strandloper; (hoogwatervluchtplaats)

paarse strandloper

drieteenstrandloper

kanoetstrandloper; (hoogwatervluchtplaats)

kluut

wulp

rosse grutto; (hoogwatervluchtplaats)

grutto

scholekster; een exemplaar was geheel albino, en liet zich goed benaderen en bekijken.

goudplevier

zilverplevier

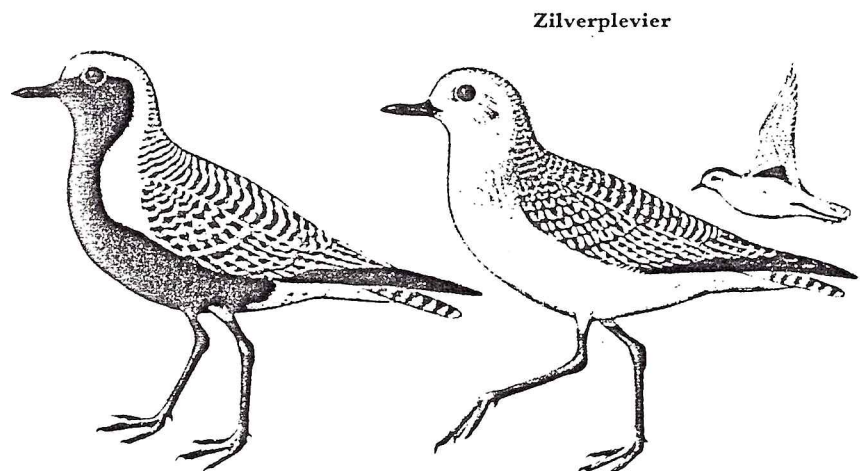
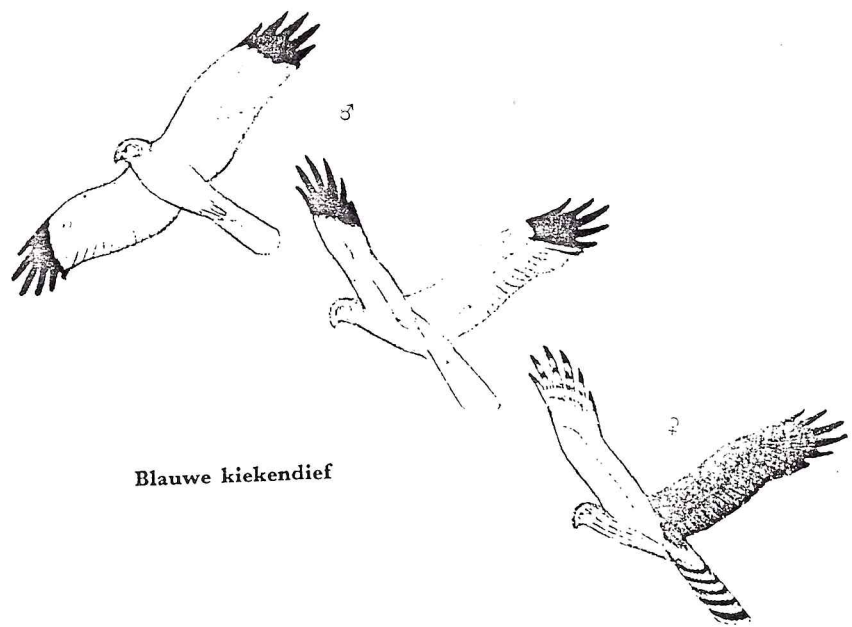
kievit

kokmeeuw

zilvermeeuw

stormmeeuw

kleine mantelmeeuw

"stern"; een ongedetermineerde sternroep gehoord in de kroonpolders.

grote stern; enkele exemplaren, op de waddenzee.

fazant

veldleeuwerik

zwaluw; hoewel lang gezocht naar deze zomergast hebben we, op Joke na, geen zwaluwen gezien.

ekster

vlaamse gaai

spreeuw

goudhaantje; zeer veel in de bossen.

vuurgoudhaantje?

winterkoning

koolmees

pimpelmees

merel

zanglijster

kramsvogel

koperwiek

tapuit

gekraagde roodstaart

zwarte roodstaart

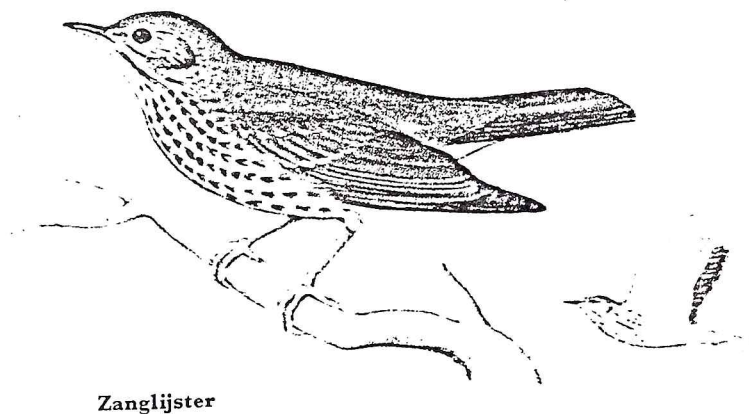
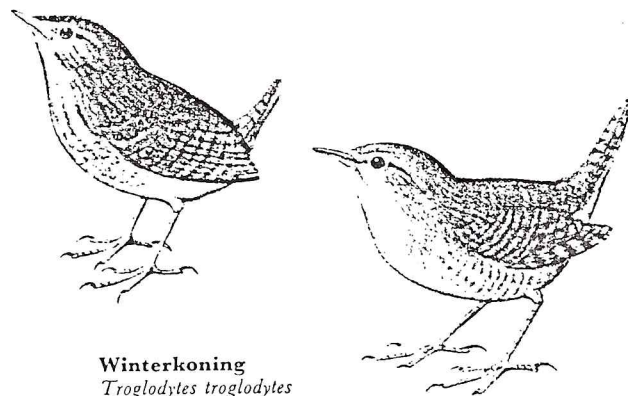
roodborst

tjiftjaf

graspieper

witte kwikstaart

rouwkwikstaart; gedurende enkele dagen zaten er 4 rouwkwikstaarten tussen de witte kwikken op de weiden vlak bij het dorp.

kneu

vink

groenling

sijs

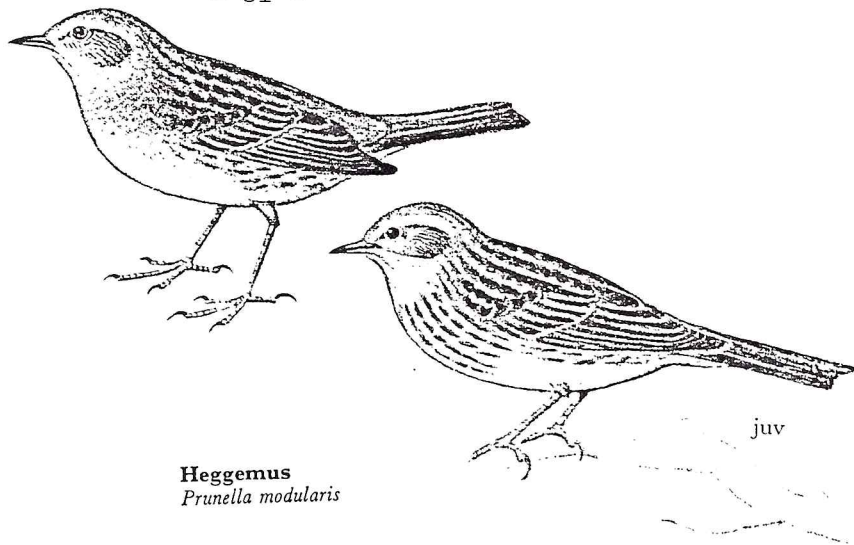
bonte kraai

zwarte kraai

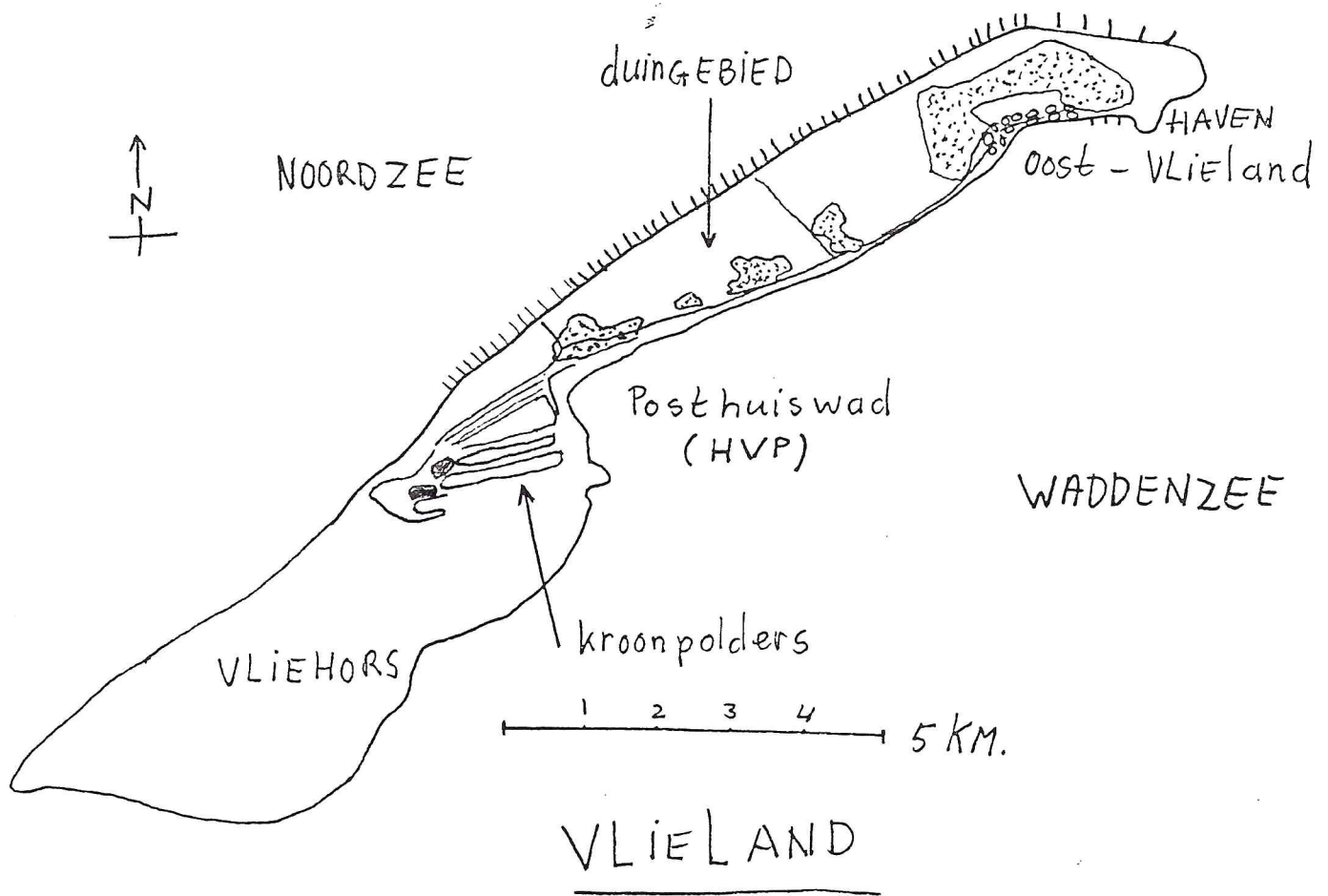
kauw

huismus

heggemus

KARS VELING

Plantenekskursie Voornes duin d.d. 25-6-1983

Op 25 juni hopen we met de plantenkursus die dit jaar van start ging een ekskursie te houden naar het prachtige duingebied bij Oostvoorne nl. Voornes duin. Het duingebied bij Voorne is uniek in Nederland, door z'n zeer grote aantallen planten.

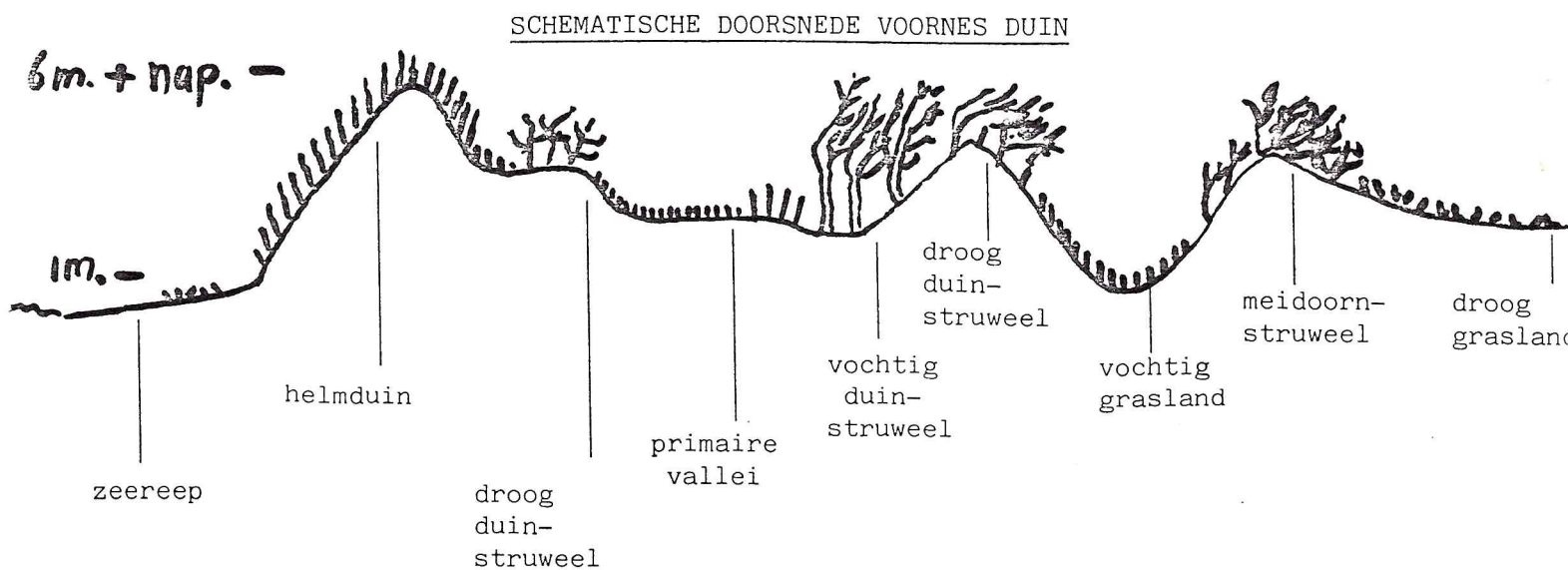
De grote rijkdom aan planten wordt veroorzaakt door samenspel van een groot aantal milieufactoren die een evenzoveel aantal plantengemeenschappen de mogelijkheid verschaft zich er te vestigen.

Een aantal invloeden zijn: zout en zoet water, wind, kalkgehalte, humusgehalte, zonnestand ten opzichte van de diverse hellingen.

Al deze factoren lopen geleidelijk over, zodat je een groot aantal overgangstadia krijgt, de zogenaamde gradiënten.

En juist een groot aantal gradiënten verschaft een groot aantal planten huisvesting.

In bijgaande tekening zie je de verschillende vegetatietypen die in het Voornes gebied voorkomen:

Tot slot nog enige planten die u in de diverse vegetatietypen aan kunt treffen.

In de zeereep vinden we onder andere zeeraket, zeepostelein en loogkruid.

Op de helmduinen is het een geschikt biotoop voor onder andere blauwe zeedistel, zeewinde en zeewolfsmelk.

In de primaire duinvaleien kunnen we onder andere strand- en fraai duizendguldenkruid, krielparnasia en bitterling aantreffen, terwijl het vochtige duingrasland het rijk is van de orchideeën, onder andere vleeskleurige- en moeraswespenorchis.

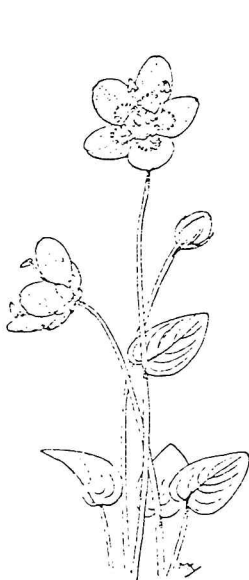
Ook de parnasia en de slanke duingentiaan zult u hier kunnen vinden.

Het vochtige duinstruweel, dat uit wilgen, berken, elzen e.d. bestaat, bevat voor ons wat gewonere soorten als watermunt, valeriaan en leverkruid (of koninginnekruid).

In de wat drogere struwelen waar de duindoorn overheerst komt onder andere de duinsalomonszegel voor, en nog veel meer, maar dat blijft nog een verrassing, anders hoefde u al helemaal niet meer mee!!

We zullen met de bus gaan, en er zijn nog wat plaatsjes over, geeft u dus snel op. De kosten zullen waarschijnlijk rond de f 15,-- komen en we blijven de hele dag weg, vertrek 9.00 uur vanaf 't Jach, terug 18.00 uur.

Informatie Han Jansen, Akkerwinde 10, Culemborg, tel. 15551; tevens adres voor opgave.

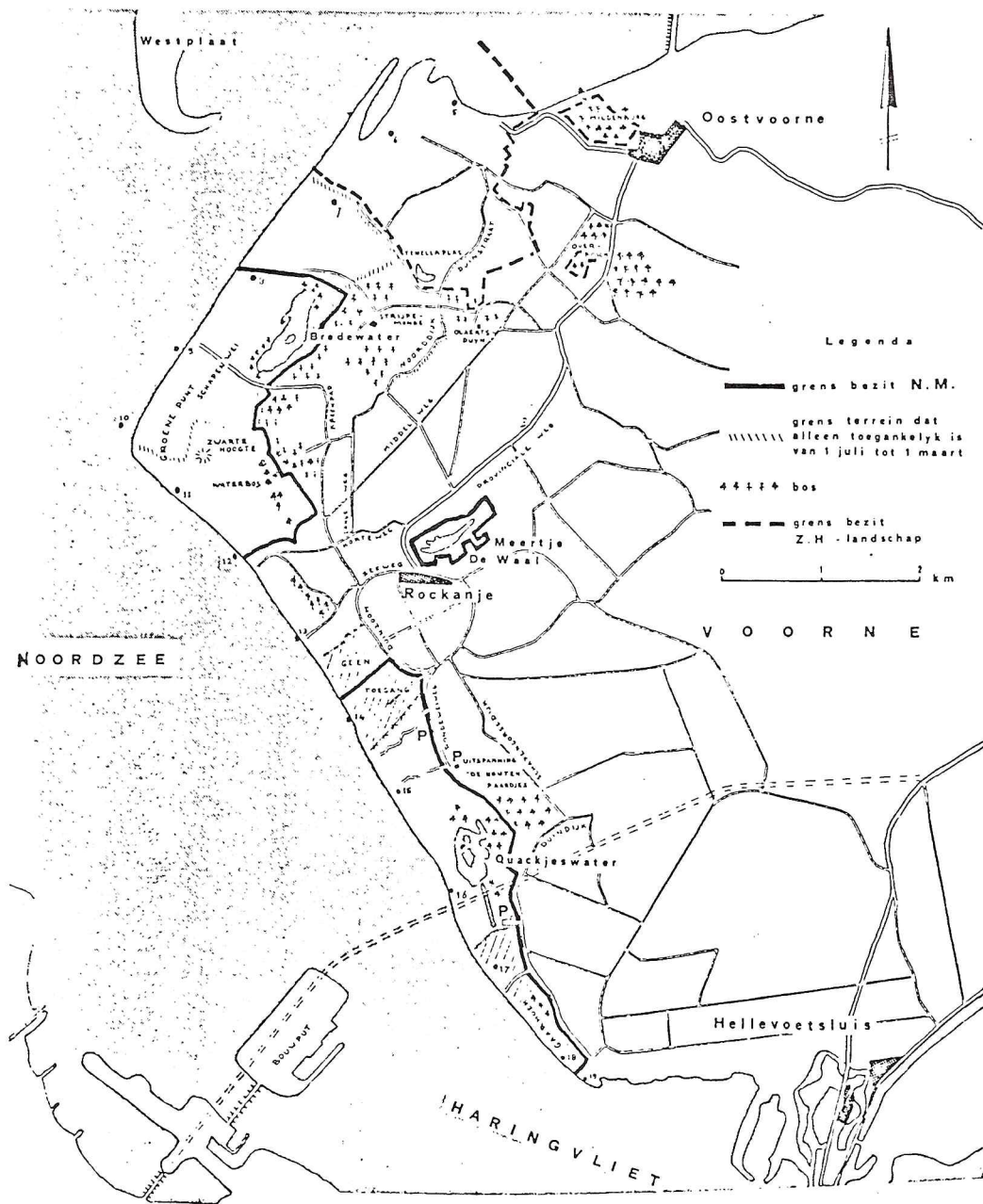
Parnassia

Duizendguldenkruid

Moeraswespenorchis

—Ekskursie-programma—

*****

***** Indien niet vermeld, dan vertrekken alle ekskursies vanaf 't Nonnetje *****

*****

Zaterdag 4 juni 1983

Ekskursie naar het Zouwegebied voor de vogelkursus. Zie kursusboek.

Zondag 5 juni 1983

Vlinderekskursie; vertrek 12.00 uur vanaf 't Nonnetje.

's Zaterdags even contact opnemen met Tom Kompier (tel. 03450 - 14985) in verband met de weersgesteldheid.

Maandag 6 t/m vrijdag 10 juni 1983

Avondvierdaagse Culemborg o.l.v. Paul v.d. Sluis. Zie elders in deze Hak-al.

Dinsdag 7 juni 1983

Fietsekskursie naar de Redichemse Waard; vertrek 19.00 vanaf 't Nonnetje.

Dit is een ekskursie voor de plantenkursus. Ook niet-deelnemers aan de cursus zijn welkom.

Zaterdag 11 juni 1983

Ekskursie naar de Plantage in het kader van de jeugdvogelkursus; vertrek 5.30 uur vanaf 't Nonnetje.

Zaterdag 11 juni 1983

Vogelbeschermingsdag in Staphorst. Inlichtingen bij Marcel v.d. Tol (03450-18102)

Maandag 20 juni 1983

Algemene maandelijks vergadering in 't Nonnetje; aanvang 20.00 uur.

Donderdag 23 juni 1983

Vorbereiding bustocht Oostvoorne, aanvang 20.00 uur.

Zaterdag 25 juni 1983

Busekskursie (in het kader van de plantenkursus) naar Oostvoorne. Vertrek 9.00 uur vanaf 't Jach. Ook niet kursusdeelnemers kunnen mee, maar het aantal is beperkt; dus geef je snel op (zie ook de aparte konvo).

*****
* In verband met de vakanties zijn in de maanden juli en augustus geen ekskur- *
* sies georganiseerd (ook de bibliotheek is dan gesloten). *
* *****

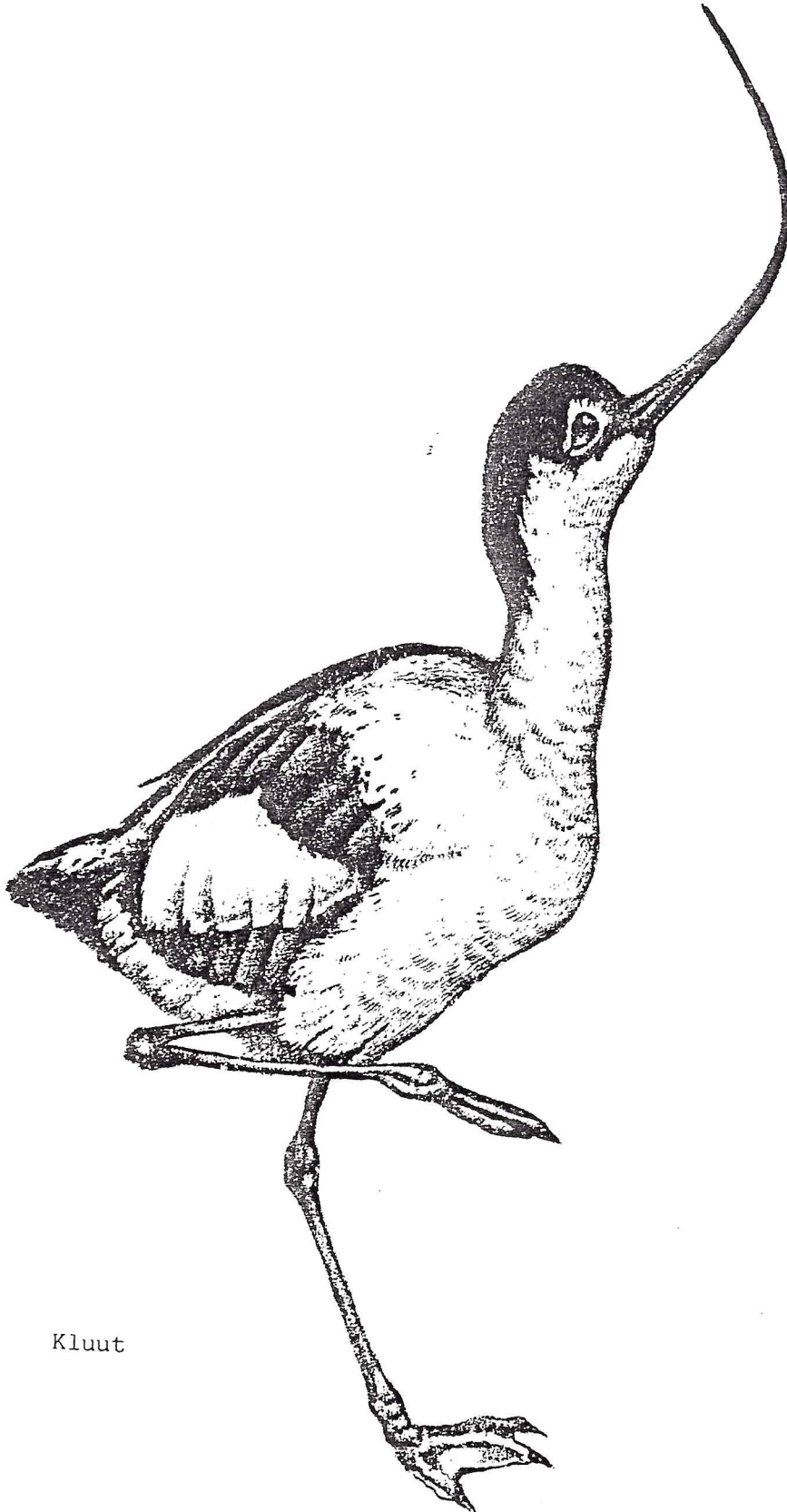
Maandag 22 augustus 1983

Algemene maandelijkse vergadering, aanvang 20.00 uur. (Let op! Dit is niet de derde, maar de vierde maandag!!!).

Vrijdag 2 t/m zondag 4 september 1983

Plantenkamp op de Kampina te Oisterwijk. Nadere berichten volgen nog.

-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-

Kluut

K O N T A K T - A D R E S S E N

Vogelbeschermingskonsulent:

Marcel van der Tol, Lindeboom 21, Culemborg, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 8 1 0 2

Asielhouders:

Dhr. A.P. van Bijsterveld, Heermoeshof 4, Houten, tel.: 0 3 4 0 3 - 1 7 6 2
(alleen roofvogels en uilen)

Diverse Natuurorganisaties:

Milieu alarmnummer luchtverontreiniging 0 8 5 - 4 5 2 2 2 0

Veldpolitie: Den Hartog 0 3 4 3 7 - 5 5 8 (Werkhoven)

Vrielink 0 3 4 3 6 - 1 6 7 5 (Cothen)

Meldkamer 0 3 4 0 4 - 2 4 8 2 4 (Zeist)

Gemeentepolitie Culemborg: Dhr. Helmond, Boerestraat 35, Culemborg, tel.: 1 5 7 4 4

Vereniging Milieudefensie, Tweede Weteringplantsoen 9, 1017 ZD Amsterdam.

Gelderse Milieudefensie, Jansbuitensingel 3, 6811 AA Arnhem, tel.: 0 8 5 -

5 1 5 0 6 9

Milieuwerkgroep "Noordwest-Betuwe", T. van Beek, Hinkerstraat 36, Cothen,

tel.: 0 3 4 3 6 - 1 6 8 7

Milieuwerkgroep Gelderland, H. ten Berghe, Rutger Jacobsstraat 27, 4196 AE Tricht,

tel.: 0 3 4 5 5 - 3 9 7 4

Milieuwerkgroep Houten, Kon. Julianastraat 13, 3991 DJ Houten.

Staatsbosbeheer regio Betuwe, Vleesstraat 19 A, Tiel, tel.: 0 3 4 4 0 - 1 9 8 7 8

Stichting Het Geldersch Landschap, Zypendaalseweg 44, 6814 CL Arnhem,

tel.: 0 8 5 - 4 2 0 9 4 4

Vereniging tot Bescherming van Vogels, Driebergseweg 16 B, 3705 JB Zeist,

tel.: 0 3 4 0 4 - 2 5 4 0 6

Instituut voor Natuurbeschermingseducatie, Plantage Middenlaan 41, 1018 DC Amsterdam

Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht, tel.: 0 3 0 -

3 3 1 3 2 8

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland,

tel.: 0 3 5 - 6 2 0 0 4

Wereld Natuur Fonds Nederland, Postbus 7, 3700 AA Zeist, tel.: 0 3 4 0 4 -

2 2 1 6 4

Greenpeace Nederland, Postbus 11026, 1001 GA Amsterdam

Damrak 83-II, 1012 LN Amsterdam, tel.: 0 2 0 - 2 3 6 5 4 5

2 3 1 8 4 3

